

POHJOIS-SUOMEN
HALLINTO-OIKEUS

Lausunto

06.11.2024

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

-

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

-

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

Työryhmän ehdottamat toimenpiteet ja kehittämismahdollisuuksien jatkoselvittäminen ovat pääosin kannatettavia. Pohjois-Suomen hallinto-oikeus kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin toimenpide-ehdotuksittain:

(66. ja 69.) Korkeimman hallinto-oikeuden roolin edelleen vahvistamista valituslupatuomioistuimena ja hallinto-oikeuksien kehittäminen selkeämmin muutoksenhakutuomioistuimiksi ovat kannatettavia tavoitteita. Uudistuksia tehtäessä on kuitenkin pidettävä huoli siitä, että ensi asteen päätöksestä säilyy valitusmahdollisuus. Siksi valituslupajärjestelmän käyttöalan laajentaminen esimerkiksi tahdonvastaista huostaanottoa koskeviin asioihin edellyttäisi, että huostaanottohakemukset siirrettäisiin hallinto-oikeuksista viranomaiselle ensi asteena ratkaistaviksi.

(70.) Hallinto-oikeuksien toimivaltajaosta poikkeaminen entistä laajemmin voi laadukkaan päätöksenteon varmistamiseksi olla etenkin lukumääriltään vähäisten erityisosaamista vaativien asiaryhmien kohdalla perusteltua. Hallinto-oikeus toteaa, että työryhmän esiin nostamat veroasiat ovat asiaryhmänä merkittävä. Asiaryhmien keskittämällä ei tule heikentää hallinto-oikeuksia, sillä osaamisen varmistamisen kannalta ja toimintaedellytysten turvaamiseksi on tärkeää, että alueelliset hallinto-oikeudet säilyvät asiamääriltään riittävän suurina. Työryhmän mainitsemat turvapaikka-asiat

ovat iso ja luonteeltaan kiireellinen asiaryhmä, ja niiden määrän äkillinen kasvu tulevaisuudessa on mahdollinen. Näiden asioiden käsittelyn hajauttaminen kaikkiin hallinto-oikeuksiin on kannatettavaa.

(73.) Käytännössä voi olla vaikeaa määritellä mikä olisi sellainen normaaliolojen häiriötilanne, jossa työryhmän ehdottamien kevyempien kokoonpanosäännösten käyttöönottamisen edellytykset täytyisivät. Työryhmän mainitsevat ulkomaalaisasiat käsitellään jo nyt kevennetyissä kahden ja yhden jäsenen kokoonpanoissa, joten kokoonpanon supistaminen työpaineessa nykyisestä vähimmäiskokoonpanosta voisi myös muodostua näissä usein oikeudellisesti haastavissa asioissa oikeusturvan toteutumisen kannalta ongelmalliseksi.

(76.) Laki edellyttää valittajalta esimerkiksi vaatimusten ja niiden perustelujen esittämistä sekä valituksenalaisen päätöksen liittämistä valitukseen. Valituksen sisällölle ja sen liitteille asetetut vaatimukset mahdollistavat nykyisellään toisaalta sen arvioimisen, onko kyse ylipäänsä lainkäyttöasiasta, ja toisaalta tutkimatta jättämisen, mikäli valitus on täydennyttämisen jälkeenkin jäänyt puutteelliseksi. Epäselväksi jääkin, miten lainsäädännön keinoin asioiden käsittelyvelvollisuutta hallinto-oikeuksissa voitaisiin käytännössä supistaa. Työryhmän ehdottamat yhtenäinen soveltamiskäytäntö ja prosessinjohtokeinojen aktiivinen käyttö, ovat hallinto-oikeudenkin mielestä käyttökelpoisia keinoja muutoksenhaun laadun parantamiseksi. Etenkin viranomaisen toimiessa valittajana on aktiivisella prosessinjohdolla syytä huolehtia siitä, että laadukkaan muutoksenhaun edellytykset kaikilta osin täyttyvät.

(78.) Sähköpostista muutoksenhaun vireilletulokanavana luopumisen ehdottomana edellytyksenä on hyvin toimiva ja helppokäyttöinen sähköinen asiointipalvelu. Sähköpostista kokonaan luopuminen saattaisi osoittautua ongelmalliseksi, sillä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ylikansalliset periaatteet huomioon ottaen on kyseenalaista, voisiko tuomioistuin esimerkiksi kokonaan kieltäytyä ottamasta tutkittavakseen sille sähköpostitse lähetettyä valitusta. Riittävän hyvin toimivan asiointipalvelun saaminen käyttöön tulee viemään aikaa, minkä vuoksi lyhyemmällä aikavälillä sähköpostin käyttämistä asiointissa on syytä kehittää muun muassa parantamalla tietoturvallisuutta ja säätämällä sen käyttämisestä todisteellisena tiedoksiantotapana.

(79.) Sille, että tuomioistuimella olisi nykyistä paremmat edellytykset velvoittaa asian osapuoli osoittamaan oikeudenkäyntiaineistosta relevantit kohdat, on Pohjois-Suomen hallinto-oikeudessa todettu olevan selkeä tarve. Etenkin huostaanottoasioissa viranomainen toimittaa usein hallinto-oikeudelle hyvin laajan asiakirja-aineiston, joka ei kaikilta osin ole huostaanottohakemuksen ratkaisemisen kannalta relevantti, mikä lisää tarpeettomasti tuomioistuimen työmäärää. Tuomioistuimella tulisi olla myös mahdollisuus puuttua laajojen asiakirja-aineistojen toimittamiseen kiusanteko- ja viivyttämistarkoituksessa. Esimerkiksi voitaisiin tutkia mahdollisuuksia asettaa viranomaiselle ja tapaus-/asiaryhmäkohtaisesti myös muille osapuolille edellytys toimittaa aineisto teemoittain jäsenneltynä tai muita keinoja asiaan kuulumattoman oikeudenkäyntiaineiston rajaamiseksi.

(80.) Oikeudenkäyntimaksun määräämisen edellytykset nykytilanteessa selviävät lopullisesti vasta, kun asia istunnossa ratkaistaan. Mikäli oikeudenkäyntimaksun määrääminen etukäteen edellyttäisi maksun määräämisen edellytysten arviointia jo ennen kuin asia on ratkaistu, ehdotus lisäisi tuomioistuinten työmäärää ja menettelyn hyödyt jäivät epäselviksi. Tämä ei olisi kannatettavaa.

On tärkeää, että myös kaikkein heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevilla henkilöillä on mahdollisuus saattaa asiansa tuomioistuimen ratkaistavaksi. Siihen nähden oikeusavulle säädettävä vähimmäisomavastuuosuus hallinto-oikeudessa on ongelmallinen. Toisaalta prosessin sujuvuudelle

on eduksi, että heikossa taloudellisessa asemassa olevat henkilöt voivat käyttää avustajaa, mikäli heillä itsellään ei ole riittävää kykyä hoitaa asiaansa. Sen sijaan, kun jatkomuutoksenhakuvaiheessa alempi tuomioistuin on jo käsitellyt asian kertaalleen, vastaavaa ongelmaa oikeusturvan toteutumisen kannalta ei ole. Siksi säännönmukaisen jatkovalittamisen hillitsemiseksi on myös hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan perusteltua selvittää, voitaisiinko oikeusavussa siltä osin toteuttaa vähimmäisomavastuu.

(81. ja 83.) Tuomareiden joustava siirtyminen on syytä huomioida myös säädettäessä tilanteista, joissa ns. etäistunto on mahdollinen.

(84.) Hallintotuomioistuinten tarve tulkkaus- ja käännöspalveluiden käyttämiseksi lisääntyy koko ajan. Tietoturvallisten teko- ja tukiälyn käyttömahdollisuuksien selvittäminen näiden haasteiden helpottamiseksi on hyvä tavoite. Automaattiset kielenkäännöspalvelut eivät kuitenkaan vastaa lainkäytön laadullisiin käännös- ja tulkkaustarpeisiin. Kyseisten palveluiden saatavuuteen ja menettelytapojen selkeyteen on kiinnitettävä huomiota.

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

-

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

-

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

-

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

-

Niemi Juhana
Pohjois-Suomen hallinto-oikeus

Lukkarinen Elina
Pohjois-Suomen hallinto-oikeus - Lausunnon valmistelemiseen ovat osallistuneet hallinto-oikeustuomarit Jani Taskila ja Heidi Tampio.